

Samochodem przez KRESY

Ryszard Sławczyński

Miejsca sercu bliskie



Korzec. Zbiorowa mogiła 32 żołnierzy Wojska Polskiego poległych w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920



Królewszczyzna. Zniszczona kwatery żołnierzy Wojska Polskiego poległych w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920



Wołkołata. Na miejscowym cmentarzu znajduje się kwatery żołnierzy WP poległych w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r.

Samochodem przez KRESY

Ryszard Sławczyński Miejsca sercu bliskie

Album został przygotowany na 150. rocznicę Powstania Styczniowego

OD AUTORA

Prezentowany album zawiera fotografie wykonane w latach 2008-2013 i jest owocem kilku wakacyjnych peregrinacji, które odbyłem w większości wraz z żoną i synem. Wszystkie wyjazdy były skrupulatnie przygotowane, a naszym środkiem lokomocji prawie zawsze był samochód, co pozwalało na stosunkowo łatwe dotarcie do każdego wyznaczonego celu. Obszarem globtroterskich wojaży były Kresy. No tak, tylko gdzie je znaleźć na mapie i na której mapie? Do jakiego odnieść obszaru geograficznego?

W najszerszym rozumieniu terytorialnym Kresy to dawne rozległe ziemie Rzeczypospolitej, Księstwa Litewskiego i Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Położone są na wschód od aktualnej wschodniej granicy Polski i sięgają na północ po dawne Inflanty, Ziemię Smoleńską i Czernichowską na wschodzie oraz Dzikie Pola i Besarabię na południu. Czyli Kresy znajdują się na dzisiejszym terytorium Litwy, Łotwy, Estonii, Białorusi, Rosji (do Kresów należy zaliczyć również obwód kaliningradzki), Ukrainy i Mołdawii. Ale to nie tylko terytorium. To przede wszystkim arcybogata spuścizna polskiego i europejskiego dziedzictwa kulturowego. Ekspansja Rzeczypospolitej na te tereny trwała bowiem od średniowiecza, a na Kresach ścierały się dwie cywilizacje: łacińska i bizantyjska. Ziemie te zamieszkiwało ponad 20 narodowości i grup etnicznych, wśród nich: Polacy, Litwini, Żydzi, Łotysze, Rusini, czyli dzisiejsi Ukraińcy i Białorusini, Ormianie, Tatarzy, Rosjanie, Czesi, Niemcy, Karaimi, Łemkowie, Hucułowcy, Bojkowie oraz Liwowie. Obok siebie żyli tam w duchu tolerancji ludzie różnych narodowości i wyznań. Przykładem jest Lwów – miasteczko liczące obecnie ponad 8 tysięcy mieszkańców, gdzie dawniej znajdował się kościół rzymskokatolicki wraz z klasztorem bernardynów, cerkiew, synagoga i meczet. Ponadto w Lwowie istniała szkoła ariańska. To na Kresach powstał w 1596 roku w Brześciu Litewskim Kościół unicki (greckokatolicki), tam znalazły również swoje miejsce liczne skupiska wyznawców kalwinizmu, luteranizmu w okresie Reformacji czy wyznawców arianizmu. Tam funkcjonowały dwa silne ośrodki akademickie: Uniwersytet Wileński założony w 1579 roku przez króla Stefana Batorego oraz Uniwersytet Lwowski powstały w 1661 roku z inicjatywy króla Jana Kazimierza. Na przestrzeni setek lat Kresy zmieniały swoje oblicze i jak pisze Nikołaj Iwanow w książce „Powstanie Warszawskie widziane z Moskwy”: Antypolska polityka caratu i stalinowskie wyniszczanie narodu polskiego miały wyraźny wspólny cel: doprowadzić do powstania zupełnie nowej sytuacji narodowościowej, do przekształcenia niegdyś licznych Polaków-Kresowian w kategorię wyłącznie historyczną. Holokaust Żydów dokonany przez nazistów niemieckich oraz mordy na ludności polskiej, wywózki na Sybir i w końcu wypędzenie Polaków z tych ziem po II wojnie światowej oraz powstanie z początkiem lat 90. – po upadku władzy sowieckiej – nowych organizmów państwo-

wych zmieniło ostatecznie obraz Kresów wielonarodowych i wieloreligijnych. Jednak Kresy wciąż przemawiają do nas. I nie sposób zrozumieć współczesnego położenia Polski bez wiedzy o Kresach – jednym z płuc Polski.

Na szlaku naszych wakacyjnych wędrówek znalazły się miejscowości jak Drohobycz, gdzie urodził się poeta Kazimierz Wierzyński; Stryj, skąd pochodzi pisarz, twórca Koziołka Matołka Kornel Makuszyński; Berdyczów, gdzie w 1857 r. przyszedł na świat pisarz Józef Konrad Korzeniowski; Krzemieniec Juliusza Słowackiego; Nowogródek Adama Mickiewicza. Zresztą lista wybitnych Polaków urodzonych na Kresach jest wyjątkowo długa.

Najdłuższa z wypraw odbyła się latem 2008 roku i trwała półtora miesiąca, prowadząc od Białogrodu nad Dniestrem (dawny Akerman) i Odessy na terytorium Ukrainy do Rygi na Łotwie (od morza do morza). Ogółem przejechaliśmy wtedy blisko 9700 kilometrów. W trakcie wędrówek dotarliśmy do miejscowości Krewa, gdzie w 1385 roku doszło do zawarcia unii między Polską a Litwą, ponadto znaleźliśmy się w miasteczku Bar na Podolu, gdzie w 1768 roku w obronie niepodległości Rzeczypospolitej powstał związek szlachty polskiej wymierzony przeciwko ingerencji Imperium Rosyjskiego w sprawę polskie. Dojechaliśmy też do położonej nieopodal Humania Targowicy będącej symbolem zdrady narodowej. Tu, na Kresach, wojska polskie walczyły, odnosząc zwycięstwa i porażki, z wojskami tureckimi, rosyjskimi, szwedzkimi czy z Tatarami. Nie mogło więc zabraknąć na naszym szlaku miejsc związanych z chwałą polskiego oręża: Kamieńca Podolskiego, Okopów Świętej Trójcy, Chocimia, Zbaraża, Beresteczka, Zadwórza czy Kircholmu, gdzie w 1605 roku wojska polskie pod dowództwem Jana Karola Chodkiewicza pokonały Szwedów. Na Kresach urodziło się wielu wybitnych dowódców polskich, m.in. hetman Stanisław Żółkiewski, zwycięzca bitwy pod Kłuszynem w 1610 roku, po której Polska zajęła na dwa lata Moskwę. Następstwem tego zwycięstwa był również hołd ruski 29 października 1611 roku w Sali Senatu Zamku Królewskiego w Warszawie. Hołd został złożony w obecności szlachty i senatu królowi Polski Zygmuntowi II Wazie i królewiczowi Władysławowi (będącemu wówczas carem Rosji) przez zdeponowanego Wasyla IV Szujskiego i jego braci Dymitra i Iwana. Na Kresach urodził się też król Polski Jan III Sobieski, pogromca Turków pod Wiedniem w 1683 roku, ponadto generał, dyktator Powstania Styczniowego, Romuald Traugutt, Marszałek Józef Piłsudski, Marszałek Edward Rydz-Śmigły, generał Lucjan Żeligowski, generał Franciszek Kleeberg, generał Stanisław Maczek, generał Stanisław Sosabowski, generał Tadeusz Bór-Komorowski oraz urodzony w Pacewiczach podpułkownik Maciej Kalenkiewicz ps. Kotwicz. Wśród wielu postaci kresowych znajduje się również urodzony na Merczowszczyźnie generał Tadeusz Kościuszko.

Ryszard Sławczyński



WĘDRÓWKĄ PO KRESACH
29 czerwca - 6 sierpnia 2008 r.

RYSZARD MIROSŁAW SŁAWCZYŃSKI

Animator kultury, publicysta, wydawca, poeta, podróżnik, miłośnik Odry, popularyzator kultury Kresów Wschodnich.

Ukończył historię na Uniwersytecie Wrocławskim, studia podyplomowe z Zarządzania i Marketingu na Akademii Ekonomicznej oraz Podyplomowe Studium Dziennikarskie na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu.

W 1999 r. założył i prowadzi oficynę wydawniczą Akweduct, działającą przy Klubie Muzyki i Literatury, gdzie wydaje poezję oraz literaturę wspomnieniową. Autor jedynej w polskim piśmiennictwie antologii wierszy z motywem rzeki Kiedy Ty mówisz Odra (Wr-w 1999).

Autor licznych wystaw fotograficznych o tematyce kresowej. Wystawa *Merczowszczyzna na Kresach – miejsce narodzin Tadeusza Kościuszki* była prezentowana w Panoramic Raclawickiej we Wrocławiu i Muzeum Regionalnym w Jarocinie (2001), a *Płungiany na Żmudzi – miejsce urodzenia Wandy Rutkiewicz* w Powiatowej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Wałbrzychu (2013). Od Towarzystwa Młośników Lwowa i Kresów Pd-Ws otrzymał (2012) złotą odznakę, w 2013 r. został odznaczony medalem Dziedzictwo Kresów Ws przez Stowarzyszenie Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich. Od 2010 r. dyrektor Klubu Muzyki i Literatury we Wrocławiu. Wyróżniony tytułem *Życzliwy Wrocławianin 2009*. Wygłasza na temat Kresów liczne prelekcje połączone z pokazami multimedialnymi. Kontakt do autora: tel. 506 85-50-00

